

Het najaarsweekend 1993 in Drenthe

Jac. Koopman & K. Meijer

The autumn meeting 1993 was held in Diever in the province of Drenthe. Remarkable finds were *Ptilium crista-castrensis* and *Nowellia curvifolia*.

Inleiding

Slechts zelden zal het eerder zijn voorgekomen, dat de bijdrage aan een bryologisch weekend zich vrijwel beperkt tot de verslaglegging op zich. Immers, toen excursieregelaar Fred Bos ons een half jaar voor dato benaderde met de vraag of wij te zijner tijd voor het verslag wilden zorgdragen was ons antwoord positief, daar wij toch van plan waren om aan het weekend deel te gaan nemen. Door allerlei andere beslommeringen was het ons uiteindelijk evenwel slechts gegeven om elk een dag(deel) aanwezig te zijn. Gelukkig prijzen we ons derhalve, dat een aantal deelnemende bryologen ons de broodnodige informatie heeft doen toekomen. Met behulp van deze gegevens en eigen ervaringen in de betreffende regio is dit verslag opgesteld.

Er was door onze excursieregelaar een terreintje gereserveerd op Camping Diever, terwijl hotelgasten terecht konden in De Walhof, op tweehonderd meter afstand van de camping.

In totaal hadden 24 personen zich aanvankelijk opgegeven voor dit weekend. Helaas kunnen we hier niet een verantwoorde definitieve lijst van deelnemers presenteren.

Resultaten

De groep splitste zich op zaterdag 11 september 1993 in twee excursies. Onder leiding van Henk Siebel werd een bezoek gebracht aan Berkenheuvel en het noordelijker gelegen Dieverveld met het Noordsveen. Rond het Noordsveen vinden we een goed ontwikkelde levermosflora. In naaldbos werd *Ptilium crista-castrensis* gevonden.

In Berkenheuvel zou in een ven de zeldzame *Sphagnum majus* voorkomen. Het ven was gedeeltelijk geëutrofiëerd. Naar het noorden evenwel was een mooi "veenmos-trilveen" nog net te belopen. Van *Sphagnum*

majus was echter geen spoor te vinden.

De tweede groep, onder leiding van Henk Greven en Huub van Melick, trok westwaarts, naar Vledder en Wilhelminaoord. In het Nijensleekerveld was een nat berkenbos met *Platygyrium repens* en *Ulota bruchii*. Tevens werd een bezoek gebracht aan het Brouwersveld, ten noordoosten van Vledder. In soortenarme heide werden de hogere planten *Rhynchospora alba* en *Drosera intermedia* bewonderd. Hier stond weinig *Molinia* in de heide. In een ven werden *Oxycoccus palustris* en *Andromeda polifolia* genoteerd.

Op zondag 12 september 1993 bezocht een groep onder leiding van Huub van Melick het landschappelijk zeer fraai gelegen landgoed Rheebruggen, ten zuidoosten van Uffelte. Hier werd de vondst van het weekend gedaan. Op een geheel verrotte Pinus werd *Nowellia curvifolia* gevonden, in diverse kleine en grote plakken. Dit zeldzame levermos is enkele malen in ons land gevonden in oude loofbossen van de Veluwezoom.

Verder werd op landgoed Rheebruggen eenmaal *Dicranum montanum* genoteerd.

De bossen noordelijk van de hoeve leverden *Plagiothecium latebricola* op van vele bomen, met gemmen aan de bladtoppen. Hier vond men ook *Ptilidium pulcherrimum* en *Isothecium myosuroides*.

Op de terugweg naar de auto's werden nog enkele vlieren bekeken. Als bijzonderheid kan hiervan genoemd worden een plukje *Bryoerythrophyllum recurvirostre* op 3 m hoogte op een tak.

Voorts brachten Huub en de zijnen een bezoek aan de Havelter Berg. Bryologisch werd dit gebied door een van de deelnemers "troosteloos" genoemd. Er werd tevergeefs gezocht naar *Dicranum spurium* en *Campylopus brevipilus*, al was deze laatste soort hier eens door Henk Greven verzameld.

Het warme weer zorgde voor veel toeristische activiteit rond de beide hunebedden, die bryologisch volledig kaal zijn.

Uiteindelijk werden uit de twaalf geïnventariseerde km-blokken in totaal 82 blad- en 26 levermossen genoteerd. De topper was natuurlijk *Nowellia curvifolia*, op het landgoed Rheebruggen onder Uffelte. *Platygyrium repens* werd in twee km-blokken gevonden, *Ptilium crista-*

castrensis in een km-blok.

Van de 82 soorten bladmossen werden er 39 uit een of twee km-blokken gescoord, terwijl dit voor 18 van de 26 levermossen geldt.

22 Soorten bladmossen werden in 3, 4 of 5 km-blokken genoteerd, evenals 7 levermossen. Van de resterende bladmossen werden er 12 in 6-9 km-blokken gevonden. Het meest algemene levermos van Nederland, *Lophocolea heteromalla*, werd in 8 km-blokken waargenomen. De laatste 9, zeer algemene soorten bladmossen werden in 10-12 km-blokken gescoord.

We bespeuren een grote variatie in aantal soorten per km-blok: van 11 in 17.31.54 tot 52 in 16.26.41 en 16.48.22. Zes km-blokken scoren 30-39 soorten, twee tussen 20-29 en eveneens twee tussen 10-19. Het gemiddelde aantal soorten per km-blok ligt op 33.

Locaties

Er zijn twaalf streeplijsten, al of niet voorzien van kanttekeningen, ingeleverd door: Jurgen Nieuwkoop, Arno van der Pluijm, Karst Meijer, Fred Bos, Huub van Melick en Rudi Zielman. Met enig gepuzzel konden enkele "verdwaalde" hokken alsnog de juiste coördinaten krijgen. Het gaat hierbij in het totaal om de volgende km-blokken:

1. 16.26.41. Wilhelminaoord, Nijensleekerveld. Langs afwateringssloot met betonnen stuw, vochtige heide, vennen, grasland, plagplekken, Eiken-Berkenbos en nat Berkenbos, Wilgenbroekbos.
2. 16.27.21. Vledder, Vledderhof. Larixbos, landgoedbos, boswal, vochtige greppelwand.
3. 16.27.23. Vledder, Brouwersveld. Natte heide, ven.
4. 16.27.32. Vledder, SBB-terrein op Vledder Esch. Begraasd heideterrein, vennen met *Juncus effusus*, plagplekken.
5. 16.47.12. Havelte, Havelterberg. Oude *Calluna*-heide, afgeplagde heide, noordkantjes, Larixbos, twee (kale) hunebedden.
6. 16.18.52. Diever, Dieverveld, incl. Noordsveen. Vochtige, levermosrijke *Erica*-heide, verlaten akkertje in bos, naaldbos.
7. 16.28.14. Diever, Hoekenbrink. Natte *Erica*-heide, vochtige *Calluna*-heide.
8. 16.28.32. Diever, Berkenheuvel. Natte heide, ven met "veenmos-trilveen".
9. 16.28.33. Diever, Berkenheuvel.
10. 16.38.25. Dwingeloo, Broekmaten, Westeinde. Sparrebos, oud loofbos, boswal.
11. 16.48.22. Uffelte, landgoed Rheebruggen. Gemengd bos, Vlieren in bosrand.
12. 17.31.54. Dwingelose Heide.

Soortenlijst

Opmerking: met f is aangegeven, dat er kapsels zijn waargenomen.

Bladmossen

<i>Amblystegium serpens</i>	11
<i>Anisothecium staphylinum</i>	2
<i>Atrichum undulatum</i>	1f, 2, 5f, 6, 9, 10f, 11f
<i>Aulacomnium androgynum</i>	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
<i>A. palustre</i>	4, 6, 8, 9
<i>Barbula convoluta</i>	1, 2, 5
<i>Brachythecium albicans</i>	5
<i>B. oedipodium</i>	10f
<i>B. rutabulum</i>	1, 2, 5, 6, 8, 9, 10f, 11
<i>B. salebrosum</i>	11
<i>Bryoerythrophyllum recurvirostre</i>	11
<i>Bryum argenteum</i>	1, 5, 10, 11
<i>B. bicolor</i>	11
<i>B. capillare</i>	4
<i>B. pallens</i>	2, 3
<i>B. rubens</i>	2, 11
<i>B. tenuisetum</i>	4
<i>Calliergon cordifolium</i>	1
<i>Campylopus flexuosus</i>	5, 6, 8, 9, 10, 11, 12
<i>C. introflexus</i>	1f, 2, 3, 4f, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
<i>C. pyriformis</i>	1, 2, 3, 4f, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
<i>Ceratodon purpureus</i>	1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 11
<i>Dicranella cerviculata</i>	1
<i>D. heteromalla</i>	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	1, 2, 3, 10, 11f
<i>Dicranum montanum</i>	10, 11
<i>D. polysetum</i>	9
<i>D. scoparium</i>	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10f, 11, 12
<i>Ditrichum cylindricum</i>	2
<i>Drepanocladus fluitans</i>	1, 3, 4
<i>Eurhynchium praelongum</i>	1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 11
<i>E. striatum</i>	6, 10
<i>Funaria hygrometrica</i>	2, 4, 11
<i>Grimmia pulvinata</i>	1f, 2, 11
<i>Herzogiella seligeri</i>	11f
<i>Hypnum cupressiforme</i>	1f, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10f, 11f
<i>Hypnum jutlandicum</i>	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
<i>Isopterygium elegans</i>	1, 2, 5, 9, 10, 11
<i>Isothecium myosuroides</i>	10, 11

<i>Leucobryum glaucum</i>	2, 5, 6, 10, 12
<i>Mnium hornum</i>	1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11
<i>Oligotrichum hercynicum</i>	9
<i>Orthodontium lineare</i>	2, 8, 9, 10f, 11
<i>Orthotrichum affine</i>	1, 11f
<i>O. anomalum</i>	1f
<i>O. diaphanum</i>	1f, 11f
<i>O. lyellii</i>	6
<i>O. pumilum</i>	11f
<i>Plagiomnium ellipticum</i>	1
<i>Plagiothecium curvifolium</i>	1, 2f, 5, 6, 9, 10f, 11f
<i>P. denticulatum</i>	1, 8
<i>P. laetum</i>	1, 6, 10f, 11f
<i>P. latebricola</i>	5, 11
<i>P. undulatum</i>	2, 6
<i>Platygyrium repens</i>	1, 10
<i>Pleurozium schreberi</i>	1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12
<i>Pohlia lescuriana</i>	6
<i>P. nutans</i>	1, 2, 3, 4f, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12
<i>Polytrichum commune</i>	1, 3, 4, 7, 12
<i>P. formosum</i>	1, 2, 6, 10f, 11
<i>P. juniperinum</i>	5, 7, 8, 11
<i>P. longisetum</i>	4, 6, 7, 8, 11
<i>P. piliferum</i>	1, 3, 5, 7, 9, 11, 12
<i>Pottia truncata</i>	11f
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	1, 2, 3, 6, 9, 10, 11
<i>Ptilium crista-castrensis</i>	6
<i>Rhynchostegium confertum</i>	2f, 11
<i>Rhythydiadelphus squarrosus</i>	1, 2, 3, 5, 6, 9, 11
<i>Sphagnum compactum</i>	3, 5, 7
<i>S. cuspidatum</i>	1, 3, 4, 6, 7, 8, 9
<i>S. denticulatum</i>	3, 6, 7, 8, 9
<i>S. fimbriatum</i>	1f, 3, 4, 6
<i>S. papillosum</i>	7, 8
<i>S. recurvum</i>	1, 3, 6, 8, 9
<i>S. squarrosus</i>	1
<i>S. subnitens</i>	1
<i>S. tenellum</i>	3
<i>Tetraphis pellucida</i>	2, 10f, 11f
<i>Thuidium tamariscinum</i>	2, 6, 10
<i>Tortula calcicolens</i>	11
<i>T. muralis</i>	1f, 2f, 11f
<i>Ulota bruchii</i>	1f, 6, 9, 10, 11f

Levermossen

Barbilophozia attenuata	5
Calypogeia fissa	1, 3, 8, 9, 10
C. muelleriana	1, 3, 4, 7, 10
Cephalozia bicuspidata	1, 6, 8, 9
C. connivens	1, 3
C. lunulifolia	1, 3
C. macrostachya	1, 6
Cephaloziella divaricata	1, 11
C. rubella	1, 3, 4
Diplophyllum albicans	5
Gymnocolea inflata	3, 6, 7, 8, 9
Jungermannia gracilima	3, 9
Kurzia pauciflora	3
Kurzia spec.	1
Lepidozia reptans	10, 11
Lophocolea bidentata	3, 6, 9, 10
L. heterophylla	2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11
Lophozia ventricosa	5, 9
Marchantia polymorpha	3, 4
Mylia anomala	3
Nowellia curvifolia	11
Odontoschisma sphagni	3, 6, 8
Pallavicinia lyellii	1
Ptilidium ciliare	5
P. pulcherrimum	11
Scapania nemorea	9